

Publicatie 152

Oormerkgebruik bij schapen

Inventarisatie van gebruikseigenschappen en -problemen

Uitgever:
Praktijkonderzoek Veehouderij
Postbus 2176, 8023 AD Lelystad
Telefoonnr. 0320-293211
Fax. 0320-241584
E-mail info@pv.agro.nl
Internet: <http://www.pv.wageningen-ur.nl>

Redactie en fotografie:
Praktijkonderzoek Veehouderij

Drukker:
Drukkerij Cabri Lelystad

Copyright Praktijkonderzoek Veehouderij
Het is verboden zonder schriftelijke toestemming van de uitgever deze publicatie of delen van deze publicatie te kopiëren, te vermenigvuldigen, digitaal om te zetten of op een andere wijze beschikbaar te stellen.

Losse nummers zijn schriftelijk of telefonisch te bestellen bij het Praktijkonderzoek Veehouderij
Postbus 2176, 8203 AD Lelystad
Tel. 0320-293234, fax 0320-241584
met vermelding:
Publicatie nr. 152

ISSN 1382-0346
Eerste druk 2001 / oplage 2800
Prijs € 17,50 incl. BTW (f 38,56)

Oormerkgebruik bij schapen

Inventarisatie van gebruikseigenschappen en -problemen

J. Verkaik

Voorwoord

Schapenhouders zijn al meer dan vijf jaar verplicht hun dieren bij afvoer van het bedrijf te voorzien van oormerken met een bedrijfsnummer. Inmiddels is het aanbod van toegestane typen oormerken een aantal malen aangepast. Vanwege ondermeer te veel verlies hebben de Productschappen Vee, Vlees en Eieren (PVE) een aantal typen geschrapt die aanvankelijk wel waren toegestaan. Informatie over het verlies van oormerken is echter beperkt. Ook over andere gebruikseigenschappen is weinig bekend. Niet zozeer over de aard, maar vooral over de omvang van de problemen met oormerken bestonden de nodige vragen. De PVE heeft daarom het Praktijkonderzoek Veehouderij (PV) gevraagd een inventarisatie uit te voeren.

Alle informatie is verkregen door middel van enquêteformulieren. We willen dan ook alle schapenhouders bedanken die de moeite hebben genomen de enquête in te vullen. De hoge respons was boven verwachting. Oormerken en oormerkgebruik houden de sector bezig en menig schapenhouder heeft de gelegenheid aangegrepen het nut van de verplichting en de welzijnsvriendelijkheid van de oormerken, soms breedvoerig, ter discussie te stellen. Reden genoeg om de in deze publicatie beschreven uitkomsten erop na te lezen.

*Dr. ir. A. Meijering, divisiehoofd Rundvee,
Schapen en Paarden - Dier en Productieketen*

Samenvatting

Met behulp van een enquête is een inventarisatie uitgevoerd naar problemen rondom oormerkgebruik bij lammeren en fokooien. De respons bedroeg 39%.

Een belangrijke tendens, vaak ongeacht het type, is dat het overgrote deel van de schapenhouders geen of weinig last heeft van problemen zoals verwonding tijdens het inbrengen of lammeren met ontstoken oren na het inbrengen. Een beperkt aantal heeft echter in ernstigere mate last van slaphangende oren, ontstekingen of verwondingen die ontstaan zijn bij het inbrengen. Op de bedrijven met deze hoge incidentieniveaus spelen vermoedelijk aspecten als zorgvuldigheid en correct inbrengen een rol. Bij het verlagen van het incidentieniveau moet vooral gedacht worden aan het gebruik van een goede tang en een juiste plaatsing van het oormerk in het oor. Voor het incidentieniveau van verwondingen bij fokooien geldt hetzelfde. Ook wat oormerkverlies betreft heeft een beperkt aantal bedrijven, ongeacht het type, buitensporig veel verlies. Hoewel oormerkverlies type-afhankelijk is, moet door zorgvuldig en deskundig gebruik het verlies beperkt kunnen blijven.

De gebruikseigenschappen van Splitthoff-, Snaptag-, K12-, Pat- en Rotatagoormerken zijn met elkaar vergeleken. Als de typen oormerken zich aantoonbaar van elkaar onderscheiden kan op bedrijven met veel problemen de omvang ervan mogelijk worden verkleind door over te stappen op een ander type. De kleinere typen worden vaker op jongere leeftijd ingebracht. Bij de lammeren onderscheiden de typen oormerken zich in soort verwonding, oormerkverlies en mate van slaphangen van oren na het inbrengen. Bij de fokooien zijn de ervarings-

periode, het aantal verwondingen en het oormerkverlies afhankelijk van het type.

Bij de lammeren heeft ca. 70% van de schapenhouders geen verwondingen bij het inbrengen. 38% heeft geen ontstekingen en 45% incidenteel (0-5%). Op 16% van de bedrijven is het oormerkverlies tot afvoer van de lammeren nul en op 60% gaat tot 5% van de oormerken verloren. De percentages verwondingen en verlies bij de fokooien zijn vergelijkbaar met die van de lammeren. De omvang van het verlies en het aantal verwondingen en ontstekingen op de bedrijven vallen mee. De genoemde problemen komen echter wel degelijk, soms zelf regelmatig, voor en tasten het welzijn van de dieren aan. De vraag is of dit acceptabel is?

Ruim de helft van de bedrijven heeft om redenen als slijtage, breuk en vervuiling een bepaald aantal dieren waarvan de oormerken niet of slecht afleesbaar zijn. In hoeverre de oormerkverplichting voorziet in de traceerbaarheid bij calamiteiten is niet onderzocht maar lijkt onmogelijk zodra een oormerk om een andere reden dan vervuiling niet of gedeeltelijk afleesbaar is. Als de bedrijfsvoering geen voordeel haalt uit de individuele herkenning van dieren met oormerken is het vanuit welzijns- en kosten-oogpunt beter om de oormerken pas bij afvoer van het bedrijf in te brengen.

Wanneer de oormerken toch voor afvoer worden ingebracht zijn binnen het huidige aanbod de op relatief jonge leeftijd ingebrachte Pat-oormerken en de op oudere leeftijd ingebrachte K12-oormerken de betere typen. De beperkte gebruikservaringen met de Combi Mini-oormerken zijn overwegend goed. Waarschijnlijk is dit type qua bruikbaarheid dan ook vergelijkbaar met Pat en K12.

Summary

The problems associated with using eartags on lambs and breeding ewes were inventoried by means of a survey. The response rate was 39%. An important tendency found was that, frequently regardless of eartag type, most of the sheep farmers had few or no problems with injury during application, or with lambs suffering septic ears after application. However, a limited number experienced severe problems with drooping ears, infections or injuries arising during application. On farms where these problems had a high incidence of occurrence, aspects such as carefulness and correct application probably play a role. The level of problems could probably be reduced by using a good applicator and positioning the eartag correctly in the ear. The same applies to the level of incidence of injuries to breeding ewes.

As regards loss of eartags, regardless of type a limited number of farms reported excessively high losses. Though eartag loss varies with type, it must be possible to limit losses; careful and expert use is called for.

The functionality of the Splitthoff, Snaptag, K12, Pat and Rotatog eartags was compared, because if there are demonstrable differences between types of ear tags, one way farms experiencing many problems could reduce their problems might be to switch to another type. The smaller types are more often applied to younger animals. In lambs, the eartags examined differed in the nature of the injury they caused, eartag loss and the extent to which the ears drooped after application. In ewes, the period of experience, the number of injuries

and the eartag loss depended on eartag type.

In lambs, approximately 70% of the sheep farmers reported no injury during application, 38% reported no infections and 45% occasional (0-5%) infections. On 16% of the farms eartag loss is zero up to the moment lambs leave the farm; on 60% of the farms up to 5% of the eartags are lost. The percentages of injuries and losses in ewes are similar to those in lambs. The extent of the loss and the number of injuries and instances of infection on the farms are better than expected. However, the problems mentioned do actually occur – sometimes regularly – and affect the animals' welfare. The question is whether this is acceptable.

Over half the farms report that the eartags are illegible or barely legible for reasons such as wear and tear, breakage and soiling. The extent to which mandatory eartagging enables animals to be traced in emergencies was not studied, but would seem to be impossible once an eartag becomes illegible or barely legible for reasons other than soiling. If farm management does not benefit from individually identifying animals by eartags, for welfare and economic reasons it would be better to apply the eartags at the moment the animals leave the farm. If the eartags are applied some time before the animals leave the farm, the best of the current range of tags to use are the Pat tags for young animals and the K12 tags for the older animals. The limited experience with the Combi Mini eartags is predominantly good: the practicability of this type seems to be as good as that of Pat and K12.

Inhoudsopgave

Voorwoord

Samenvatting

Summary

1	Inleiding	9
2	Oormerkenenquête	10
2.1	Uitvoering	10
2.2	Respons	10
2.3	Rapportage	10
3	Oormerkgebruik lammeren	11
3.1	Gebruikte typen oormerken	11
3.2	Leeftijd bij inbrengen	11
3.3	Inbrengproblemen	12
3.4	Problemen na het inbrengen	14
3.5	Oormerkverlies	15
3.6	Afreesbaarheid	16
3.7	Combi Mini	16
4	Fokooien	18
4.1	Gebruikte typen oormerken	18
4.2	Inbrengleeftijd	19
4.3	Inbrengproblemen	19
4.4	Inklemming	21
4.5	Oormerkverlies	21
4.6	Afreesbaarheid	22
4.7	Combi Mini	23
5	Discussie	24
5.1	De representativiteit	24
5.2	Het incidentieniveau	24
5.2.1	Lammeren	24
5.2.2	Fokooien	25
5.2.3	Ervaringsperiode	26
5.3	Gebruikseigenschappen en keuze type oormerk	26

6	Suggesties voor verbetering	28
6.1	Het I&R-systeem	28
6.2	Oormerkgebruik	28
6.3	Afzonderlijke typen	28
6.3.1	Splitthoff Ready-Mini	28
6.3.2	K12/K12	29
6.3.3	Snaptag	29
6.3.4	Pat 34 mm	29
6.3.5	Rotatag	29
Bijlagen		30
1.	Afbeeldingen verschillende typen oormerken	30
2.	Enquête oormerken schapen	31
List of tables and figures		35

Inleiding

1

De identificatie en registratie (I&R) van schapen en geiten in Nederland gebeurt met behulp van oormerken en bedrijfsregisters. De oormerken zijn voorzien van een Uniek Bedrijfsnummer (= UBN) voor de herkomstbepaling van het dier. Daarnaast kan het levensnummer op het oormerk worden afgebeeld waardoor de dieren voor een schapen- en geitenhouder individueel herkenbaar zijn. Momenteel is, in verband met de traceerbaarheid van de dieren bij het optreden van calamiteiten, verplichte, individuele identificatie van schapen en geiten in bespreking. Elektronische identificatie zal in de toekomst hierop het antwoord zijn. De verwachting is echter dat elektronische identificatie nog geruime tijd op zich zal laten wachten. Tot dan zijn de sectoren aangewezen op oormerken. In het kader van I&R heeft men momenteel de keus uit vijf verschillende typen oormerken. De sector wil graag inzicht in de gebruikseigenschappen van deze vijf typen en de mate van problemen op het gebied van welzijn en toepasbaarheid. Met name het veroorzaken van verwondingen is een discussiepunt. De geformuleerde onderzoeksvraag luidt: "Welke gebruiksproblemen, en in welke mate, treden op bij de vijf toegestane typen oormerken en op welke punten is verbetering mogelijk.". De onderzochte typen zijn de Snaptag, de K12/K12, de Splitthoff Ready-Mini, de Combi Mini, de Pat 34 mm en de Rotatag (zie bijlage 1 en onderstaande afbeelding). Deze publicatie is een inventarisatie van de problemen rondom oormerkgebruik in de schapensector. Het geeft per type oormerk een schatting van de mate

waarin gebruiksproblemen als verlies, ontstekingen, verwondingen, slechte afleesbaarheid e.d. optreden. Aansluitend wordt het incidentie-niveau van de verschillende gebruikseigenschappen bediscussieerd en is per type de bruikbaarheid aangegeven.

Om te komen tot een meer verantwoord gebruik van oormerken zijn tot slot algemene opmerkingen en suggesties voor verbeteringen aan de oormerken zelf of het gebruik ervan geïnventariseerd en in deze publicatie opgenomen. Omdat verbeteringssuggesties mogelijk uitwisselbaar zijn, zijn de suggesties uit de eigen sector aangevuld met die van de geitenhouders. Voor de geitensector is tegelijkertijd dezelfde inventarisatie uitgevoerd en gepubliceerd.

"Rotatag"-oormerkje.

2 Oormerkenenquête

2.1 Uitvoering

De inventarisatie is uitgevoerd met behulp van een enquête (bijlage 2). De enquête is eind augustus 1999 naar rato landelijk verspreid en op naam verstuurd. De schapenhouders zijn willekeurig geselecteerd uit de adressenbestanden van de verschillende, regionale LTO vakgroepen Schapen- en Geitenhouderij. Vanwege het ruime interval tussen de waarnemmomenten van de verschillende incidenties (verlies, ontsteking e.a.) hebben de geselecteerde schapenhouders in mei een vooraankondiging ontvangen. Omwille van het verhogen van de kwaliteit van de gegevens is toen reeds gevraagd de verschillende gebruikseigenschappen van oormerken bij te houden en heeft in het vakblad "Het Schaap" een nieuwsartikel gestaan waarin de enquête is aangekondigd. Voor het verkrijgen van een zo hoog mogelijke respons is veertien dagen na verzending van de enquête een herhalingsverzoek verstuurd.

De enquête bestaat uit vier onderdelen. Het eerste onderdeel bestaat uit algemene vragen voor de typering van de respondenten (doel, bedrijfsomvang e.d.). In de daarop volgende twee onderdelen komen ervaringen met oormerken bij respectievelijk lammeren en fokkoaien aanbod. Behalve het gebruikte type en de inbrengleeftijd zijn vragen gesteld over verwondingen, slaphangende oren, ontstekingen, inklemmingsproblemen, verlies en afleesbaarheid. Tot slot is gevraagd naar suggesties ter verbetering van oormerken zelf en het gebruik ervan.

2.2 Respons

In totaal zijn 1000 schapenhouders geënquêteerd. Van de geretourneerde enquêtes is 3% vanwege onbeantwoorde vragen of twijfel over de betrouwbaarheid niet bruikbaar. De uiteindelijk bruikbare respons bedraagt 39%. Deze respons ligt ruim boven het uitgangsperscentage van 25%.

De helft van de respondenten is uitsluitend lamsvleesproducent (zuig- en slachtlammeren), 28% geeft aan behalve lamsvleesproductie fokkerij als doelstelling van het schapenhouden te hebben en 20% is uitsluitend fokker. De respondenten hebben gemiddeld ruim 80 fokkoaien. Dit zijn overwegend Texelaars, hetzij raszuivere hetzij zogenaamde boeren Texelaars, en kruislingen met Texels bloed zoals Swifters, Flevolanders, Zwartbles X Texelaar en andere.

2.3 Rapportage

In het navolgende zijn de uitkomsten van de enquête voor lammeren en de uitkomsten voor fokkoaien, respectievelijk hoofdstuk 3 en 4, weergegeven. Bij het bespreken van de uitkomsten is de onderdeelvolgorde van de enquête aangehouden (bijlage 2). De verschillende gebruikseigenschappen worden afzonderlijk besproken. De resultaten zijn per type in overzichten weergegeven. Elk onderdeel wordt met conclusies afgesloten. Deze conclusies zijn gebaseerd op statistische analyses waarin de verschillende typen onderling met elkaar vergeleken zijn.

Oormerkgebruik lammeren 3

3.1 Gebruikte typen oormerken

De enquête is uitgevoerd in het jaar waarin het aantal verschillende typen oormerken dat men in het kader van de I&R-regeling Schapen en Geiten kon bestellen is teruggebracht naar vijf. Dit zijn de Splitthoff Ready-Mini, de Snaptag, de K12/K12, de Pat 34 mm en de Combi Mini. Behalve deze vijf nog toegestane oormerken was het in 1999 nog toegestaan om restanten van andere typen oormerken op te gebruiken. In tabel 1 staat het gebruik van de verschillende typen oormerken bij lammeren in 1999. Ruim 85% van de bedrijven gebruikte in 1999 één van de vijf toegestane typen.

In verband met het mogelijke gebruik van een ander type oormerk in 1999 in vergelijking met het jaar daarvoor is bij de lammeren expliciet gevraagd naar de gebruikservaringen tijdens en na het laatste aflamseizoen. De uitkomsten bij de lammeren zijn dan ook gebaseerd op één ervaringsjaar.

De afbeeldingen van de verschillende typen oormerken zijn terug te vinden in bijlage 1. Vanwege het omvangrijke gebruik zijn behalve de vijf toegestane typen oormerken ook de bevindingen van het oormerktype "Rotatag" meegenomen. Het aantal gebruikers van het toege-

Tabel 1 Aantal en aandeel (%) bedrijven per type gebruikt in 1999

Type oormerk	Aantal bedr.	Aandeel (%)
- Splitthoff Ready Mini (Beljaars)	121	30,3
- Snaptag (Dalton)	113	28,3
- K12/K12 (Hut)	60	15,0
- Pat 34 mm (SWM)	37	9,3
- Combi Mini (SWM)	12	3,0
- Rotatag (Dalton)	43	10,8
- Tip-tag (Hut)	8	2,0
- Jumbo (Dalton)	1	0,3
- Overige	4	1,0
Totaal	399	100

stane oormerktype "Combi Mini" in de respons was daarentegen gering. Dit oormerktype is daarom niet in de onderlinge vergelijking van gebruikseigenschappen meegenomen. De praktijkervaringen van dit type zijn apart beschreven.

3.2 Leeftijd bij inbrengen

Gemiddeld brengt de helft van alle bedrijven de oormerken tijdens de aanhoudperiode van de

Tabel 2 Verdeling over de verschillende inbrengmomenten (% bedrijven)

Type	Dag 1	Binnen 1 week	Binnen 2 mnd	2 - 4 mnd	Na 4 mnd
- Splitthoff	12	29	7	16	36
- Snaptag	4	15	10	18	53
- K12	3	17	3	17	60
- Rotatag	12	56	2	12	18
- Pat	22	46	8	8	16
Gemiddeld	9	28	7	15	41

lammeren in. Het overgrote deel doet dat binnen de eerste levensweek. De andere helft brengt de oormerken pas bij afvoer in (zuiglammeren zijn bij afvoer vaak nog geen 4 maanden oud). De schapenhouders die dat laatste doen hebben daarom uitsluitend informatie over het inbrengen van oormerken kunnen verschaffen. De gebruikservaringen met slaphangen, ontstekingen, inklemming, verlies en afleesbaarheid zijn gebaseerd op de schapenhouders die de oormerken eerder (voor afvoer) hebben ingebracht. De bevindingen op het gebied van verwonding en inbrenggemak omvatten daarentegen alle schapenhouders.

Ruim de helft van de bedrijven met Splitthoff, Snaptag of K12-oormerken, de grotere typen, brengt ze op latere leeftijd, na spenen en overwegend pas bij afvoer in. Ruim 65% van de bedrijven met Pat of Rotatag-oormerken brengt ze binnen één week in.

Conclusies:

- De praktijk stemt de inbrengleeftijd en het type op elkaar af.
- De helft van de bedrijven geeft de lammeren pas bij afvoer een oormerk in.
- Pat en Rotatag worden relatief vaker op jonge leeftijd ingebracht en Snaptag en K12-oormerken relatief vaker op oudere leeftijd.

3.3 Inbrengproblemen

Gemiddeld heeft 68% van de bedrijven geen enkel lam met een verwonding aan het oor gehad. Dit percentage ligt voor alle typen oormerken enkele procenten lager dan het percentage bedrijven dat aangeeft geen verwondingen te hebben (zie tabel 4). Een verklaring hiervoor is de inconsequentie in het beantwoorden van deze enquêtevragen.

Negen bedrijven (3%) heeft na het inbrengen van de oormerken meer dan 20% lammeren met verwondingen aan het oor. Tendensen lijken te zijn een bovengemiddelde mate van

Tabel 3 Percentage lammeren waarbij verwonding tijdens het inbrengen van de oormerken optreedt (% bedrijven)

Type	0%	0-5%	5-10%	>10%
- Splitthoff	67	17	9	7
- Snaptag	63	18	6	13
- K12	73	18	5	4
- Rotatag	77	15	5	3
- Pat	74	14	6	6
Gemiddeld	68	17	7	8

Jong lam met een klein type oormerk.

Tabel 4 Soorten verwonding ontstaan tijdens het inbrengen van de oormerken (% bedrijven)

Type	Geen	Bloeding	Scheuring	Beide
- Splitthoff	70	20	5	5
- Snaptag	69	9	11	11
- K12	80	7	10	3
- Rotatag	86	12	2	0
- Pat	83	3	8	6
Gemiddeld	74	12	8	6

Tabel 5 Andere inbrengproblemen die meer dan eens genoemd worden (% bedrijven)

Probleem:	Type				
	Snaptag	Splitthoff	Rotatag	K12	Pat
- geen	81	81	92	89	80
- welzijns- /dieronvriendelijk	4	9	3	2	3
- verwildering /angstige dieren	0	1	0	2	0
- oormerk slecht los uit tang	3	1	0	0	3
- onbruikbaar raken oormerk	3	2	5	4	6
- slechte perforatie	2	2	0	2	0
- stift/pen te dik	1	2	0	0	0
- tijdrovend	1	1	0	2	0
- tang gaat zwaar	3	2	0	0	0

verwonding op bedrijven die Snaptag-oormerken gebruiken en een benedengemiddelde mate van verwonding bij de K12-, Rotatag- en Pat-gebruikers. Opvallend is dat op de bedrijven die de oormerken pas bij afvoer inbrengen vaker meer verwondingen voorkomen.

Gemiddeld geeft 26% van de bedrijven aan dat er tijdens het inbrengen van de oormerken verwondingen, andere dan de gebruikelijke perforatie, aan het oor worden toegebracht. Dit zijn bloeding, scheuring en de combinatie scheuring/bloeding op respectievelijk 12, 8 en 6 procent van de bedrijven. Gemiddeld geeft 74% van de bedrijven aan dat er tijdens het inbrengen van de oormerken geen andere verwondingen optreden. Er zijn duidelijke type-afhankelijke verschillen in het soort verwonding dat optreedt bij het inbrengen.

Het overgrote deel van de bedrijven, meer dan 80%, kent behalve de eerder genoemde

verwondingen geen andere inbrengproblemen. Ongeacht het type is welzijns- c.q. dieronvriendelijkheid het meest genoemde probleem dat gepaard gaat met het inbrengen van oormerken. Daarop volgt het onbruikbaar raken van oormerken door vervorming tijdens het inbrengen. Dit technische probleem betreft vooral het ombuigen van het pennetje van het oormerk en wordt eveneens door gebruikers van alle typen genoemd. Sommige bedrijven hebben meerdere problemen aangegeven.

Conclusies:

- Er is geen verband aangetoond tussen het type en het aantal verwondingen.
- De soort verwonding is afhankelijk van het type. Bij Pat komt bloeding relatief weinig voor en bij Rotatag komt de combinatie scheuring/bloeding niet voor. Bij Splitthoff komt relatief vaker bloeding voor en bij Snaptag relatief vaker de combinatie scheuring/bloeding.

- Tendensen zijn minder bloeding bij K12 en Pat en weinig scheuring bij Rotatag.
- Andere inbrengproblemen zijn beperkt genoemd en betreffen voornamelijk het inbrenggemak (onbruikbaar raken oormerk, tang gaat zwaar/lost slecht en dergelijke).

3.4 Problemen na het inbrengen

Tabel 6 Percentage lammeren met slap-hangende oren (% bedrijven)

Type:	0%	0-5%	>5%
- Splitthoff	14	43	43
- Snaptag	24	41	35
- K12	18	41	41
- Rotatag	17	62	21
- Pat	43	47	10
Gemiddeld	22	46	32

Gemiddeld komt op 78% van de bedrijven het slaphangen van oren na het inbrengen van oormerken in meer of mindere mate voor. Een tiental bedrijven (5%) geeft aan dat na het inbrengen van de oormerken meer dan de helft tot alle lammeren rondloopt met slaphangende oren.

Splitthoff-bedrijven hebben vaker meer en Pat-bedrijven vaker minder of geen lammeren met slap hangende oren. Een tendens lijkt dat Rotatag-bedrijven vaker een beperkt aantal lammeren, 0 tot 5%, heeft met slaphangende oren.

Gemiddeld heeft 62% van de bedrijven in meer of mindere mate lammeren met ontstoken oren als gevolg van oormerkgebruik. Een negental

Tabel 7 Percentage lammeren met ontstoken oren (% bedrijven)

Type:	0%	0-5%	>5%
- Splitthoff	31	49	20
- Snaptag	41	40	19
- K12	39	39	22
- Rotatag	48	38	14
- Pat	36	35	29
Gemiddeld	38	42	20

bedrijven (4%) geeft aan dat in 1999 tussen de 10 en 25% van de lammeren ontstoken oren heeft gehad. Geen enkele schapenhouder heeft meer dan 25% lammeren met ontstoken oren gehad.

De verschillende typen onderscheiden zich qua ontstekingen niet wezenlijk van elkaar.

Tendensen lijken dat Pat-gebruikers vaker meer dan 5% en Splitthoff-bedrijven vaker 0 - 5% lammeren hebben met ontstoken oren. Een andere tendens lijkt dat Rotatag-bedrijven vaker geen last hebben van ontstoken oren.

Tabel 8 Inklemming (% bedrijven)

Type:	Te strak	Goed	Te los
- Splitthoff	8	92	0
- Snaptag	11	89	0
- K12	0	100	0
- Rotatag	4	96	0
- Pat	21	79	0
Gemiddeld	9	91	0

Gemiddeld vindt 91% van de bedrijven dat het oor goed ingeklemd zit tussen beide delen van het oormerk. Vooral het Pat-gebruik tendeert naar te strak zittende oormerken. Te los ingeklemd oormerken komen niet voor.

Op de vervolgvraag of de inklemming problemen geeft, antwoordt 88% dat dit niet het geval is. Een aantal Pat-gebruikers geeft aan dat het te strak zitten van de oormerken resulteert in vergroeiing van het oor (14%). Een aantal Snaptag-gebruikers geeft aan dat het te strak zitten van de oormerken resulteert in oormerkverlies (13%).

Conclusies:

- De mate waarin de oren van lammeren na het inbrengen van de oormerken slaphangen is afhankelijk van het type en gerelateerd aan de grootte van het oormerk. Aangetoond is dat bij Pat slaphangen na inbrengen relatief minder vaak voorkomt en bij Splitthoff relatief vaker.
- Er is onderling geen verschil gevonden tussen de mate waarin oren ontstoken raken en het type oormerk.
- De inklemming geeft over het algemeen geen problemen.

3.5 Oormerkverlies

Tabel 9 Percentage lammeren met oormerkverlies tot aan spenen (% bedrijven)

Type:	0%	0-5%	>5%
- Splitthoff	22	62	16
- Snaptag	27	58	15
- K12	23	65	12
- Rotatag	7	69	24
- Pat	23	64	13
Gemiddeld	21	63	16

Gemiddeld speenden de bedrijven de lammeren op een leeftijd van 12 weken. De gemiddelde gebruiksduur van de oormerken bij spenen bedroeg 11 weken. In deze periode verliezen op 79% van de bedrijven meer of minder lammeren oormerken. Acht bedrijven (4%) hebben tussen de 10 à 20% lammeren met oormerkverlies tot aan spenen gehad. Geen enkel bedrijf heeft meer oormerkverlies gehad. De Rotatag-bedrijven tenderen naar een hoger oormerkverlies tot aan spenen. Het verlies tot aan spenen bij de overige typen is nagenoeg gelijk.

Gemiddeld leverden de bedrijven de lammeren op een leeftijd van 5,5 maand af. De gemiddelde gebruiksduur bij afvoer bedroeg ruim 5 maanden. Naarmate oormerken langere tijd in het oor zitten nam het verlies bij alle typen toe. Een viertal bedrijven (2%) had meer dan 20% lammeren met oormerkverlies.

Vooraf het hoge percentage Rotatag-bedrijven met meer dan 10% lammeren met oormerkverlies valt op. Het verlies tot aan afvoer bij de overige typen ligt rond het gemiddelde.

In tabel 11 staan de belangrijkste oorzaken van oormerkverlies waarbij bedrijven de mogelijkheid hadden om meerdere oorzaken aan te wijzen. De oorzaak van een deel van het verlies is onbekend. Ongeacht het type wijzen bedrijven uitscheuring als meest voorkomende oorzaak van oormerkverlies aan. Andere vaak genoemde oorzaken zijn op Rotatag-bedrijven breuk en bij Pat-gebruikers uitzwering.

Conclusies:

- De verschillende typen oormerken onderscheiden zich qua oormerkverlies tot aan spenen niet van elkaar.
- De verschillende typen oormerken onderscheiden zich qua oormerkverlies tot aan

Tabel 10 Percentage lammeren met oormerkverlies tot aan afvoer (% bedrijven)

Type	0%	0-5%	5-10%	>10%
- Splitthoff	20	59	12	9
- Snaptag	22	59	8	11
- K12	17	61	17	5
- Rotatag	0	62	3	35
- Pat	20	59	12	9
Gemiddeld	17	60	10	13

Tabel 11 Belangrijkste oorzaken van oormerkverlies (% bedrijven)

Type:	Onbekend	Uitscheuring	Breuk	Uitzwering
- Splitthoff	33	67	4	20
- Snaptag	29	75	13	8
- K12	38	75	6	6
- Rotatag	16	80	40	12
- Pat	26	68	5	32

afvoer wel van elkaar. De Rotatag-oormerken gaan relatief vaker verloren.

- De meest genoemde oorzaken van oormerk-verlies zijn uitscheuring en in mindere mate breuk en uitzwering.

3.6 Afleesbaarheid

Gemiddeld heeft 55% van de bedrijven in meer of minder mate lammeren waarvan de oormerken niet of slecht afleesbaar zijn. Veertien bedrijven (8%) waaronder een tiental Splitthoff-gebruikers heeft meer dan 20% lammeren met niet of slecht afleesbare oormerken.

Qua afleesbaarheid onderscheiden de verschillende typen zich niet. Tendensen zijn dat Splitthoff-bedrijven vaker meer dan 10% en Rotatag-bedrijven vaker 0 tot 5% lammeren hebben met niet of slecht afleesbare oormerken. Een andere tendens is dat K12-bedrijven vaker geen afleesproblemen hebben.

In tabel 13 staan de meest belangrijke oorzaken van het niet of slecht afleesbaar zijn van oormerken. Ook hier hebben sommige bedrijven meerdere oorzaken genoemd. Ongeacht het type noemden bedrijven waar oormerken niet of slecht afleesbaar zijn vervuiling als meest voorkomende oorzaak. Andere vaak

genoemde oorzaken zijn op Rotatag-bedrijven breuk en bij Splitthoff-gebruikers slijtage en verkleuring.

Conclusies:

- Er is geen relatie gevonden tussen de afleesbaarheid en het type.
- De meest genoemde oorzaken van het niet of slecht afleesbaar zijn van oormerken zijn vervuiling, slijtage, verkleuring en breuk.

3.7 Combi Mini

De Combi Mini werd door 12 bedrijven gebruikt als oormerk voor de lammeren. Twee van hen gebruikt het alleen bij afvoer. In vergelijking tot de gemiddelde inbrengleeftijd wordt het vaker (75%) op jongere leeftijd, binnen een week, ingebracht.

Het aantal en de soort verwondingen die behalve de perforatie van het oor ontstaan tijdens het inbrengen van de Combi Mini-oormerken wijken niet af van het gemiddelde van de andere typen (vgl. tabel 4 en 3). Ook bij dit type kent het overgrote deel van de bedrijven (75%) geen andere inbrengproblemen dan de genoemde verwondingen. Door twee bedrijven wordt het inbrengen van oormerken als welzijnsonvriendelijk aangemerkt en eenmaal wordt aangegeven

Tabel 12 Percentage lammeren waarvan het oormerk niet of slecht afleesbaar is (% bedrijven)

Type:	0%	0-5%	5-10%	>10%
- Splitthoff	44	24	10	22
- Snaptag	46	40	11	3
- K12	56	28	11	5
- Rotatag	33	48	15	4
- Pat	52	27	7	14
Gemiddeld	45	32	11	12

Tabel 13 Belangrijkste oorzaken van slechte afleesbaarheid (% bedrijven)

Type:	Breuk	Slijtage	Vervuiling	Verkleuring
- Splitthoff	3	39	53	29
- Snaptag	5	16	89	16
- K12	0	11	89	22
- Rotatag	47	12	59	12
- Pat	0	23	92	8

dat het dichtknijpen van de tang zwaar gaat. De Combi Mini-bedrijven hebben ten opzichte van het gemiddelde vaker geen last van slap-hangende oren (45%) (vgl. tabel 6). Het percentage bedrijven dat na het inbrengen van de oormerken geen lammeren heeft met ontstoken oren is gelijk aan het gemiddelde van de andere typen. Het percentage met 0 tot 5% lammeren met ontstoken oren is hoger en ligt op 60%. Geen enkel bedrijf heeft echter meer dan 5% lammeren met ontstoken oren (vgl. tabel 7). De inklemming van het oor tussen beide delen van het oormerk wordt door alle twaalf bedrijven als "goed" beoordeeld. Het percentage bedrijven met lammeren met

oormerkverlies tot spenen en vervolgens tot afvoer is gelijk en bedraagt respectievelijk 60% met geen enkel lam en 40% met 0 tot 5% van de lammeren. Het oormerkverlies op de Combi Mini-bedrijven ligt daarmee benedengemiddeld (vgl. tabel 9 en 10). De enige oorzaak voor het oormerkverlies, genoemd door 33% van de Combi Mini-gebruikers, is uitscheuring (vgl. tabel 11).

Opmerkelijk in vergelijking tot de andere typen is dat 90% van de bedrijven geen enkel probleem heeft met de afleesbaarheid. Eén bedrijf heeft meer dan 10% lammeren waarvan het oormerk niet of slecht afleesbaar is door vervuiling (vgl. tabel 12).

4 Fokooien

4.1 Gebruikte typen oormerken

Na de invoering van de I&R-verplichting voor alle schapen en geiten in Nederland in 1995 is het aanbod van oormerken door de jaren heen teruggebracht van twaalf naar de huidige vijf typen oormerken in 1998. Bij omschakeling naar het gebruik van een ander type oormerk in het kader van deze regeling is het steeds toegestaan oude voorraden van niet meer te verkrijgen typen oormerken op te gebruiken. Dit verklaart deels het verschil in gebruiksomvang per type tussen lammeren en fokooien. In vergelijking tot de lammeren hebben de fokooien vaker Rotatag en minder vaak Splitthoff en Snaptag-oormerken in (vgl. tabel 1 en 14).

Tabel 14 Aantal en aandeel (%) bedrijven per type

Type oormerk	Aantal bedr.	Aandeel (%)
- Snaptag (Dalton)	71	22,8
- Splitthoff (Beljaars)	66	21,2
- K12 (Hut)	52	16,7
- Pat (SWM)	35	11,2
- Combi Mini (SWM)	8	2,6
- Rotatag (Dalton)	59	18,9
- Tip-tag (Hut)	9	2,9
- Overige	12	3,7
Totaal	312	100

Ook het verschil in ervaringsperiode wordt door de verkleining en het veranderen van het aanbod aan oormerken verklaard (zie tabel 15). Vooral Rotatag is bij meerdere vaak langere tijd in gebruik. Sinds 1998 is dit type in het kader van I&R niet meer verkrijgbaar en neemt het gebruik van de andere typen toe.

De afbeeldingen van de verschillende typen oormerken zijn terug te vinden in bijlage 1. De uitkomsten bij de fokooien zijn gebaseerd op de gebruikservaringen van een schapenhouder met een bepaald type tot het moment waarop de enquête is ingevuld. Vanwege het omvangrijke gebruik zijn behalve de vijf toegestane typen oormerken ook de bevindingen van het oormerktype "Rotatag" meegenomen. Het aantal gebruikers van het toegestane oormerktype "Combi Mini" in de respons was daarentegen gering. Dit oormerktype is daarom niet in de onderlinge vergelijking van gebruikseigenschappen meegenomen. De praktijkervaringen van dit type zijn apart beschreven.

Tabel 15 Ervaringsperiode (% bedrijven)

Type	1-2 jaar	3 jaar	4 jaar	>5 jaar
- Snaptag	66	19	6	9
- Splitthoff	85	7	5	3
- Rotatag	4	6	14	76
- K12	36	27	15	22
- Pat	60	0	13	27
Gemiddeld	48	13	10	29

Conclusies:

- Er bestaat een duidelijke relatie tussen de ervaringsperiode en het type. Rotatag-oormerken zijn relatief langer in gebruik en de ervaringsperiode met Splitthoff-oormerken is relatief korter.

4.2 Inbrengleeftijd

Tabel 16 Verdeling over de verschillende inbrengmomenten (% bedrijven)

Type	Binnen 4 mnd	4-8 mnd	Na 8 mnd
- Snaptag	15	25	60
- Splitthoff	14	17	69
- Rotatag	74	10	16
- K12	12	25	63
- Pat	43	21	36
Gemiddeld	32	19	49

De helft van de bedrijven brengt de oormerken pas na 8 maanden bij de fokooien in. Hieronder vallen ook de bedrijven die pas bij afvoer oormerken inbrengen (34%). De andere helft van de fokooien krijgt de oormerken als lam in. De gebruikservaringen met inklemming, verlies en afleesbaarheid zijn gebaseerd op de schaphouders die de oormerken eerder (voor afvoer) hebben ingebracht. De bevindingen op het gebied van verwonding en inbrenggemak omvatten daarentegen alle schaphouders. De Rotatag- en Pat-gebruikers brengen de oormerken met respectievelijk ruim 70% en ruim 40% vaak al op jonge leeftijd (binnen 4 maanden) in terwijl ruim 60% van de gebruikers van de grotere typen de oormerken pas na 8 maanden inbrengt.

Conclusies:

- De leeftijd waarop de oormerken worden ingebracht is afhankelijk van het type en is gerelateerd aan de grootte. De Rotatag-oormerken worden relatief eerder ingebracht en Snaptag, Splitthoff en K12-oormerken relatief later. Pat benadert het gemiddelde.
- Eénderde van de bedrijven gebruikt de oormerken uitsluitend bij afvoer.

4.3 Inbrengproblemen

Tabel 17 Percentage fokooien waarbij verwonding tijdens het inbrengen van de oormerken optreedt (% bedrijven)

Type	0%	0-5%	5-10%	>10%
- Snaptag	51	30	2	17
- Splitthoff	54	27	17	2
- Rotatag	69	21	6	4
- K12	72	20	0	8
- Pat	75	9	8	8
Gemiddeld	62	23	7	8

Gemiddeld treedt op 38% van de bedrijven in meer of mindere mate verwonding op tijdens het inbrengen. Dit percentage is aanmerkelijk hoger dan het percentage bedrijven dat uiteindelijk de soorten verwonding benoemt (gemiddeld 29%, zie tabel 18). Een verklaring hiervoor is de inconsequentie in het beantwoorden van deze enquêtevragen. Een zestal bedrijven (3%) heeft na het inbrengen van de oormerken meer dan 20% fokooien met verwondingen aan het oor. Bedrijven die Splitthoff of Snaptag-oormerken gebruiken laten een bovengemiddelde mate van verwonding zien en het gebruik van K12 geeft een benedengemiddelde mate van verwonding. Het Rotatag- en Pat-gebruik tendeert naar minder fokooien met verwonding aan het oor.

Tabel 18 Soorten verwonding ontstaan tijdens het inbrengen van de oormerken (% bedrijven)

Type:	Geen	Bloeding	Scheuring	Beide
- Snaptag	62	12	16	10
- Splitthoff	61	15	14	10
- Rotatag	78	10	4	8
- K12	82	0	13	5
- Pat	75	0	17	8
Gemiddeld	71	9	12	8

Tabel 19 Andere inbrengproblemen die meer dan eens genoemd worden (% bedrijven)

Probleem	Type				
	Snaptag	Splitthoff	Rotatag	K12	Pat
- geen	66	84	91	92	80
- welzijns- /dieronvriendelijk	0	6	7	0	0
- verwildering /angstige dieren	0	0	0	3	10
- oormerk slecht los uit tang	0	0	0	0	10
- onbruikbaar raken oormerk	10	3	2	0	0
- slechte perforatie	2	0	0	0	0
- tang gaat zwaar	2	3	0	0	0
- tijdrovend	12	0	0	3	0
Aantal bedrijven	41	31	43	36	10

Gemiddeld geeft 29% van de bedrijven aan dat er tijdens het inbrengen van de oormerken verwondingen aan het oor voorkomen. Dit zijn bloeding, scheuring en de combinatie scheuring/bloeding op respectievelijk gemiddeld 9, 12 en 8 procent van de bedrijven. K12 en Pat tenderen naar minder bloeding en Rotatag tendeert naar minder scheuring. Het overgrote deel van de bedrijven, 80% of meer, kent behalve de eerder genoemde verwondingen geen andere inbrengproblemen. Vijf Snaptag-bedrijven geven aan dat de handeling niet alleen uitvoerbaar en tijdrovend is en bij vier Snaptag-bedrijven raken oormerken onbruikbaar door het ombuigen van het pennetje.

Conclusies:

- Er is bij de fokooien, in tegenstelling tot de lammeren, geen relatie gevonden tussen het type en de soort verwonding.
- Bij de fokooien is, in tegenstelling tot de lammeren, wel een relatie gevonden tussen het type en het optreden van verwondingen. Splitthoff-bedrijven hebben relatief vaker 5 tot 10% fokooien met verwondingen na het inbrengen van de oormerken en K12-bedrijven relatief minder vaak. Snaptag-gebruikers hebben relatief vaker meer dan 10% fokooien met verwondingen.
- Snaptag-gebruikers ervaren, in vergelijking tot gebruikers van de ander typen, vaker andere inbrengproblemen. Bij de overige typen zijn de andere inbrengproblemen beperkt.

4.4 Inklemming

Tabel 20 Inklemming (% bedrijven)

Type:	Te strak	Goed	Te los
- Snaptag	11	83	6
- Splitthoff	3	94	3
- Rotatag	0	100	0
- K12	6	94	0
- Pat	11	89	0
Gemiddeld	5	93	2

Gemiddeld vindt 93% van de bedrijven dat het oor goed ingeklemd zit tussen beide delen van het oormerk. Een beperkt aantal bedrijven geeft aan dat een oormerk te los of te strak zit. Op de vervolgvraag of de inklemming problemen geeft, antwoordt 85% dat dit niet het geval is. De verschillende typen onderscheiden zich qua inklemming, en daardoor veroorzaakte problemen, niet wezenlijk. Als belangrijkste tendensen gelden dat de inklemming van het oor tussen beide delen van het oormerk bij Splitthoff resulteert in vergroeiing van het oor (10%) en het verlies van verkeerd ingeklemde Snaptag- en Rotatag-oormerken (resp. 13% en 11%). Dit terwijl alle Rotatag-gebruikers de inklemming wel als "goed" hebben beoordeeld.

4.5 Oormerkverlies

Tabel 21 Percentage fokooien met oormerkverlies op éénjarige leeftijd (% bedrijven)

Type	0%	0-5%	5-10%	>10%
- Snaptag	18	61	5	16
- Splitthoff	15	53	15	17
- Rotatag	2	55	23	20
- K12	32	53	9	6
- Pat	24	73	0	3
Gemiddeld	17	58	12	13

Het gemiddelde van de bedrijven met meer of minder éénjarige fokooien met oormerkverlies komt overeen met het gemiddelde bij de lammeren tot aan aanvoer (vgl. tabel 10). Dit

terwijl de eenjarige fokooien de oormerken gemiddeld langer in hebben dan deze lammeren. In vergelijking met het verlies bij lammeren tot aan spenen is bij Snaptag en Splitthoff het verlies bij fokooien op eenjarige leeftijd duidelijk hoger. Voor de overige typen schommelt dit tussen gelijk en minder. Dit onderstreept het verliesbepalende effect van de gebruiksduur en duidt op een stabilisatie van het verlies na verloop van tijd.

Een zevental bedrijven (4%) heeft meer dan 20% éénjarige fokooien met oormerkverlies. Met name de Rotatag-bedrijven geven aan dat op hun bedrijven het oormerkverlies op éénjarige leeftijd hoger ligt. K12- en Pat-gebruikers hebben een benedengemiddeld verlies op éénjarige leeftijd en Snaptag en Splitthoff zijn gemiddelde typen.

Tabel 22 Jaarlijks percentage fokooien met oormerkverlies (% bedrijven)

Type	0%	0-5%	5-10%	>10%
- Snaptag	13	59	13	15
- Splitthoff	10	57	14	19
- Rotatag	2	42	34	22
- K12	17	56	15	12
- Pat	21	65	7	7
Gemiddeld	11	55	18	16

Bij alle typen neemt het aantal bedrijven zonder fokooien met oormerkverlies af en/of neemt het aantal dieren met oormerkverlies per bedrijf toe ten opzichte van het verlies op éénjarige leeftijd. Dit onderschrijft de verwachting dat naarmate oormerken langer in het oor zitten de kans op verlies toeneemt.

Zeven bedrijven (4%) hebben jaarlijks meer dan 20% verlies. Ten opzichte van het gemiddelde claimen Rotatag-bedrijven vaker en meer jaarlijks verlies van oormerken bij hun fokooien. Voorts tenderen Pat en K12 naar minder bedrijven en minder fokooien met oormerkverlies. Snaptag- en Splitthoff-bedrijven benaderen het gemiddelde.

Tabel 23 Belangrijkste oorzaken van oormerkverlies (% bedrijven)

Type:	Onbekend	Uitscheuring	Breuk	Uitzwering
- Snaptag	28	66	16	3
- Splitthoff	26	77	20	3
- Rotatag	9	72	42	9
- K12	30	61	39	0
- Pat	28	84	4	28

In tabel 23 staan de belangrijkste oorzaken van oormerkverlies waarbij sommige bedrijven meerdere oorzaken hebben aangewezen. Voor een deel van het oormerkverlies is de oorzaak onbekend. Ongeacht het type wijzen de bedrijven uitscheuring als meest voorkomende oorzaak aan. Andere vaak voorkomende oorzaken zijn op Rotatag- en K12-bedrijven breuk en bij Pat-gebruikers uitzwering.

Conclusies:

- Het oormerkverlies neemt bij alle typen toe naarmate de gebruiksduur toeneemt.
- Het oormerkverlies op éénjarige leeftijd is afhankelijk van het gebruikte type. Aangetoond is dat dan op K12-bedrijven relatief vaker geen verlies voorkomt, op Pat-bedrijven relatief minder vaak meer dan 5% verlies voorkomt en Rotatag relatief vaker 5 à 10% verlies en vrijwel altijd verlies geeft.
- Ook het jaarlijkse oormerkverlies bij fokooien is afhankelijk van het type. Rotatag onderscheidt zich met relatief meer verlies duidelijk van de andere typen oormerken.
- De meest genoemde oorzaken van oormerkverlies zijn uitscheuring, breuk en uitzwering.

4.6 Afleesbaarheid

Jaarlijks heeft gemiddeld 73% van de bedrijven meer of minder fokooien waarvan de oormerken niet of slecht afleesbaar zijn. Dit percentage is aanmerkelijk hoger dan bij de lammeren. In vergelijking hiermee hebben alle typen meer bedrijven met niet of slecht afleesbare fokooien. Ook het aantal fokooien per bedrijf is hoger dan het aantal lammeren.

Een twintigtal bedrijven (11%), waaronder 10 Rotatag- en 6 Splitthof-gebruikers, heeft jaarlijks meer dan 20% moeilijk of niet identificeerbare fokooien.

Tendensen lijken te zijn dat Splitthoff- en Rotatag-bedrijven vaker meer dan 10% fokooien hebben waarvan het oormerk niet of slecht afleesbaar is en dat K12-bedrijven vaker geen enkel fokooi heeft waarvan het oormerk niet of slecht afleesbaar is.

De meest genoemde oorzaken van het niet of slecht afleesbaar zijn van oormerken zijn vervuiling, slijtage, verkleuring en breuk.

Tabel 24 Jaarlijkse percentage fokooien waarvan het oormerk niet of slecht afleesbaar is (% bedrijven)

Type	0%	0-5%	5-10%	>10%
- Snaptag	29	44	18	9
- Splitthoff	24	36	16	24
- Rotatag	20	46	6	28
- K12	37	37	14	12
- Pat	28	45	10	17
Gemiddeld	27	42	13	18

Conclusies:

- De afleesbaarheid neemt bij alle typen af naarmate de gebruiksduur van het oormerk toeneemt.
- Er is geen verband tussen de afleesbaarheid en het type.

Fokooi met een goed afleesbaar diernummer.

4.7 Combi Mini

De Combi Mini wordt door acht bedrijven gebruikt als oormerk voor de fokooien. Eén van hen gebruikt het uitsluitend bij afvoer. In vergelijking tot het gemiddelde wordt het vaker (50%) op jongere leeftijd, binnen vier maanden, ingebracht.

Het aantal en de soort verwondingen die behalve de perforatie van het oor ontstaan tijdens het inbrengen van de Combi Mini-oormerken wijken niet af van het gemiddelde van de andere typen (vgl. tabel 17 en 18). Ook bij dit type kent het overgrote deel van de bedrijven (80%) geen andere inbrengproblemen dan de genoemde verwondingen. Eén gebruiker vindt het inbrengen van oormerken welzijnsonvriendelijk. De inklemming van het oor tussen beide delen

van de Combi Mini wordt door zes bedrijven als zijnde goed en éénmaal als zijnde te strak beoordeeld. Dit laatste zou leiden tot vergroeiing van het oor.

Ruim de helft van Combi Mini-bedrijven heeft geen enkel (éénjarig) fokooi met oormerkverlies en wijkt hiermee, evenals bij de lammeren, behoorlijk af van het gemiddelde van alle andere typen (vgl. tabel 21 en 22). De Combi Mini-gebruikers noemen geen oorzaak voor het oormerkverlies.

Het percentage bedrijven dat geen enkel fokooi heeft waarvan het oormerk niet of slecht afleesbaar is bedraagt 86%. Eén bedrijf heeft 0 tot 5% fokooien waarvan het oormerk niet of slecht afleesbaar is door vervuiling (vgl. tabel 24).

5 Discussie

5.1 De representativiteit

Gelet de uitkomsten kan gesteld worden dat deze representatief zijn voor de ervaringen met oormerken en het gebruik ervan. De meeste schapenhouders hebben weinig tot geen problemen. Dit geeft aan dat de respondenten niet overwegend de klagers zijn. De incidentieniveaus zijn hiervoor te laag.

5.2 Het incidentieniveau

Voor een goede interpretatie van de veelheid aan gegevens en het beoordelen van de ernst van de problematiek worden in de omvang van de gebruiksproblemen (verwonding, ontstekingen, verlies e.d.) een aantal situaties onderscheiden. Wanneer op het merendeel van de bedrijven de incidentie "0" blijkt, mag hieruit worden afgeleid dat het in de praktijk goed mogelijk is dit probleem te voorkomen. Als er echter sprake is van een relatief gering percentage bedrijven met geen problemen en vrij veel met een incidentieniveau van 0-5% dan is het blijkbaar een fenomeen dat bij oormerkgebruik hoort. De vraag die dan vervolgens gesteld kan worden is: "Is dit acceptabel?".

Het aantal bedrijven met echt hoge incidenties (>20%) is vaak gering. Op deze bedrijven moet gericht gezocht worden naar de oorzaak.

De oorzaak kan niet uit het enquêtemateriaal worden gehaald. Wel zijn tips c.q. adviezen gegeven waar de bedrijven hun voordeel mee kunnen doen.

5.2.1 Lammeren

Op ca. 70% van de bedrijven ontstaan bij het inbrengen van de oormerken geen verwondingen aan het oor.

Hieruit is af te leiden dat het goed mogelijk is de oormerken zonder verwondingen in te brengen. Het voorkomen van verwondingen met een

incidentieniveau van 0-5% mag als "incidentie" worden beschouwd. Op de 15% bedrijven met meer dan 5% verwondingen spelen aspecten als het niet zorgvuldig en correct inbrengen waarschijnlijk een rol. Hierbij kan gedacht worden aan het inbrengen van de oormerken met goed en gebruiksvriendelijk materiaal en volgens voorschrift (juiste plaatsing). Ter voorkoming van bloeding is het van belang dat het oormerk tussen de zogenaamde nerven (adren) in het oor wordt geplaatst. Bij een hoger aantal verwondingen bij afvoer speelt waarschijnlijk de fysieke weerstand van de oudere lammeren een rol. Belangrijk is echter ook om voor het inbrengen van de oormerken de tijd te nemen en er geen haastklus van te maken. Het aantal verwondingen is in tegenstelling tot de andere incidentieniveaus mede gebaseerd op ervaringen van schapenhouders die de oormerken pas bij afvoer inbrengen.

Lammeren met slaphangende oren na het inbrengen van oormerken komt op 46% van de bedrijven incidenteel (0-5%) voor. Bij 27% komt dit regelmatig (5-50%) voor en op 5% van de bedrijven lopen na het inbrengen meer dan de helft van de lammeren met slappe oren. Deze laatste twee percentages zijn als het om de gangbare rassen gaat hoog en kunnen lager. Behalve de grootte c.q. het gewicht van het oormerk is namelijk ook de plaatsing in het oor (diep of op de punt) een bepalende factor. Ook te diep in het oor geplaatste oormerken kunnen resulteren in blijvende slaphangende oren doordat spieren zijn beschadigd. Opvallend is dat, hoewel type-afhankelijkheid is aangetoond, er in de praktijk ook bedrijven zijn die ongeacht de inbrengleeftijd en het type geen lammeren hebben met slaphangende oren.

Voor het kenmerk "ontstekingen" blijkt dat 38% van de bedrijven geen problemen heeft (0%). Bij

42% van de bedrijven is het incidentieniveau 0-5%. Dit geeft aan dat het probleem van ontstekingen, ondanks een lage incidentie, blijkbaar regelmatig samengaat met het inbrengen van oormerken. De vraag is nu of dit uit het oogpunt van dierwelzijn acceptabel is. Vanzelfsprekend is dat elke ontsteking die door normale managementmaatregelen (hygiëne, goed materiaal en juiste plaatsing) voorkomen hadden kunnen worden er één teveel is. Ook hier geldt dat de 20% bedrijven met meer dan 5% incidentie wellicht bedrijven zijn die hun management moeten aanpassen.

Aandachtspunten om het aantal ontstekingen te verminderen zijn het zorgvuldig inbrengen van oormerken en de hygiëne op het bedrijf. Oormerkverlies is kostenverhogend en welzijnsonvriendelijk wanneer het om uitscheuring, de meest genoemde oorzaak van verlies, gaat. Op ca. 60% van de bedrijven gaat wel eens (0-5%) een oormerk verloren. Enig verlies is blijkbaar ook inherent aan het gebruik van oormerken. Ook hier de vraag of dit acceptabel. Gegeven factoren zoals type-keuze (zie 5.2) en afrastering bepalen waarschijnlijk een belangrijk deel van het verlies. Antwoorden hierop zijn het overschakelen op een ander type of het gebruik van andere ruiven en rasters. Bij 23% van de bedrijven gaat meer dan 5%, mogelijk onnodig, verloren. Gezien het geringe verlies op andere bedrijven kunnen bedrijven dit hoge verlies terugbrengen door hun werkwijze aan te passen. Voorop staat natuurlijk het gebruik van geschikt materiaal. Een goed werkende tang die past bij het type oormerk en vervolgens ook goed wordt dichtgeknepen. Daarnaast is het belangrijk het oormerk op de juiste plaats (per type verschillend) in het oor aan te brengen. Onjuist in het oor aangebrachte oormerken gaan eerder verloren.

Hoewel de afleesbaarheid om verschillende redenen vaak te wensen over laat zijn de meeste lammeren in de hand, eventueel na schoonmaak van de oormerken, uiteindelijk goed identificeerbaar. Of ook het laatste lam identificeerbaar is, blijft vanwege de vaker genoemde slijtage en verkleuring voor alle typen twijfelachtig.

Een hoog incidentieniveau (>10%) voor een bepaalde gebruikseigenschap (verwonding, verlies e.d.) gaat in meer dan de helft van de gevallen niet gepaard met hoge incidentieniveaus voor andere gebruikseigenschappen.

Dit geeft aan dat bedrijven waar veel verwondingen voorkomen bij het inbrengen veelal niet dezelfde bedrijven zijn waar ook veel ontstekingen of verlies e.d. voorkomen. Op een beperkt aantal bedrijven is dit wel het geval. Vooral op deze bedrijven moet de werkwijze bij het inbrengen eens zorgvuldig worden nagegaan.

Om verwonding, slap hangen, ontsteking en verlies te voorkomen is het van belang dat het oormerk op de juiste plaats wordt ingebracht.

5.2.2 Fokooien

Het incidentieniveau van verwondingen als scheuring en bloeding aan het oor tijdens het inbrengen van oormerken bij fokooien is vergelijkbaar met dat van de lammeren. In tegenstelling tot de lammeren is de mate van verwonding wel type-afhankelijk. Dit duidt erop dat bepaalde typen, waarschijnlijk vanwege meer fysieke weerstand of een hardere oorschelp van deze oudere dieren, moeilijker bij fokooien zijn in te brengen. Echter ongeacht het type hebben wederom relatief veel meer bedrijven geen enkel fokooi met dit soort verwondingen aan het oor. Mogelijk kunnen bedrijven met relatief veel verwondingen dit terugbrengen door de oormerken correct en zorgvuldiger in te brengen (juiste plaatsing en goed materiaal) of door over te stappen op een ander type oormerk en tang. Het aantal verwonding is in tegenstelling tot de andere incidentieniveaus mede gebaseerd op ervaringen van schapenhouders die de oormerken pas bij afvoer inbrengen.

Bedrijven met een hoog aantal verwondingen bij het inbrengen hebben vaak ook te maken met meer verlies van oormerken. Met name op deze bedrijven moet gedacht worden aan het inbrengen van de oormerken op de onjuiste plaats. Logischerwijs neemt de afleesbaarheid af en

het verlies iets toe naarmate de gebruiksduur van de oormerken langer is. Verder geldt voor deze gebruikseigenschappen van oormerken bij fokooien hetzelfde als bij de lammeren.

5.2.3 Ervaringsperiode

De kans op een eventuele recente omschakeling naar het gebruik van een ander type oormerk valt niet te verwaarlozen. Met name voor Snaptag, Splitthoff, K12, Pat en Combi Mini is het goed mogelijk dat er aanpassingseffecten zijn die de incidentieniveaus van deze typen in de gewenningsperiode hebben beïnvloed.

Denkbaar zijn bijvoorbeeld meer verwonding, ontsteking, verlies en dergelijke omdat men de slag niet meteen te pakken heeft gehad (of nog niet te pakken heeft). Dit geldt zowel voor de lammeren als de fokooien.

Daarnaast is het mogelijk dat het incidentieniveau van het jaarlijkse oormerkverlies bij fokooien vertekend wordt door het aangetoonde verschil in gebruiksduur c.q. ervaring. Dit geldt vooral voor Splitthoff, Snaptag en Pat en in mindere mate voor K12 en Combi Mini. Opgemerkt moet worden dat het incidentieniveau van de afleesbaarheid van Splitthoff mogelijk niet hoort bij de momenteel verkrijgbare oormerken van dit type. Inmiddels is er namelijk een nieuwe versie van dit type op de markt waarvan de afleesbaarheid verbeterd zou zijn. De omvang van het gebruik van deze nieuwe versie in 1999 is onbekend. Gezien de benedengemiddelde afleesbaarheid is de verwachting echter dat het gebruik bij de lammeren tot dan toe gering is geweest en de uitkomsten vooral betrekking hebben op de oude versie, temeer daar de nieuwe versie pas sinds februari 1999 verkrijgbaar is. Op dat moment hebben de meeste schapenhouders hun oormerken voor het aflamseizoen '99 al binnen gehad. Bij de fokooien hebben de uitkomsten uitsluitend betrekking op de oude versie.

5.3 Gebruikseigenschappen en keuze type oormerk

Als bedrijven ergens teveel last van hebben, kan de omvang van het probleem met een gerichte keuze worden verkleind. Dit geldt met name voor de gebruikseigenschappen waarbij het incidentieniveau afhankelijk is van het type oormerk. Uiteraard moet bij omschakeling vooraf goed worden nagedacht over mogelijke

toegiften op de andere gebruikskennmerken. Om de type-keuze te vereenvoudigen zijn overzichtstabellen voor lammeren en fokooien (resp. tabel 26 en 27) gemaakt. Hierin staan de verschillende gebruikseigenschappen per type gerangschikt en is ruwweg aangegeven of en hoeveel ze van het gemiddelde afwijken. De bruikbaarheid van de verschillende typen kan worden gebaseerd op meer (+) of minder (-) dieren met verwondingen ontstaan tijdens het inbrengen, slaphangende oren, ontstekingen, oormerkverlies en goed afleesbare oormerken. Daarom ook staan in deze tabellen uitsluitend die gebruikseigenschappen waarvan kwantitatieve informatie is verzameld. Als de verschillende typen oormerken zich voor een bepaalde gebruikseigenschap van elkaar onderscheiden is boven in de kolom een * geplaatst. De praktijkervaringen met de Combi Mini zijn gebaseerd op een beperkt aantal gebruikers. De eventuele afwijkingen t.o.v. van het gemiddelde behorende bij dit type zijn daarom in een rij onder de tabel geplaatst. De exacte percentage per incidentieniveau zijn terug te vinden in de tabellen in resp. hoofdstuk 3 en 4.

Vanwege relatief weinig verwondingen en de minste ontstekingen kan qua welzijn terecht gesteld worden dat Rotatag-oormerken het meest welzijnsvriendelijk type is voor jonge lammeren. Van dit type gaan echter de meeste oormerken verloren. Aangegeven is dat verlies vaak gepaard gaat met uitscheuring waardoor het welzijn vermindert. Hiermee rekeninghoudend zijn Rotatag-, K12- en Pat-oormerken in vergelijking tot Splitthoff- en Snaptag-oormerken welzijnsvriendelijker.

Het verlies en de afleesbaarheid zijn de voornaamste praktische gebruikseigenschappen. De Snaptag-oormerken zijn vanwege minder verlies en de K12-oormerken zijn vanwege een betere afleesbaarheid in vergelijking tot de andere typen praktischer. Het inbrenggemak van de Snaptag-oormerken laat echter vaker te wensen over. Daarnaast zijn het aantal ontstekingen en verwondingen ook praktische gebruikseigenschappen. Al deze bij elkaar genomen is de K12 het meest welzijns- en gebruiksvriendelijke oormerk voor lammeren.

De Combi Mini lijkt qua welzijn een gemiddeld type. De uitkomsten die in vergelijking tot de andere vijf typen vooral in het oog springen zijn

Tabel 26 Gebruikseigenschappen verschillende typen oormerken bij lammeren in verg. tot gemiddelde

Type	Verwondingen	Slaphangende* oren	Ontstekingen	Verlies*	Afleebaarheid
- Splitthoff	+/-	+	+	+/-	- -
- Snaptag	+	+/-	+/-	-	+/-
- Rotatag	-	+	-	++	-
- K12	-	+	+/-	+/-	+
- Pat	-	- -	+	+/-	+/-
- Combi Mini	+/-	-	+/-	- -	++
<i>Legenda:</i>	++ <i>meest</i>	+ ↔	+/- <i>gemiddeld</i>	- ↔	- - <i>minst</i>

* verband tussen type en gebruikseigenschap aangetoond

Tabel 27 De gebruikseigenschappen van de verschillende typen oormerken bij fokooien in vergelijking tot gemiddelde

Type	Verwondingen*		Verlies*	Afleesbaarheid	
- Splitthoff	+		+/-	-	
- Snaptag	++		+/-	+/-	
- Rotatag	-		++	-	-
- K12	-		-	+	
- Pat	-		-	+/-	
- Combi Mini	-		- -	++	
Legenda:	++	+	+/-	-	- -
	meest	↔	gemiddeld	↔	minst

* verband tussen type en gebruikseigenschap aangetoond

het minste verlies en de meest afleesbare lammeren. Hoewel de uitkomsten slechts op een beperkt aantal gebruikers gebaseerd zijn, mag dit type zich waarschijnlijk toch tot één van de betere oormerken voor lammeren rekenen.

Vanwege relatief minder verwondingen en minder verlies zijn bij fokooien K12- en Pat-oormerken welzijns- en gebruiksvriendelijker dan Splitthoff-, Snaptag- en Rotatag-oormerken. Bovendien hebben Snaptag-gebruikers aangegeven meer problemen (onbruikbaar raken oormerk, tang gaat zwaar e.d.) te hebben met het inbrengen van de oormerken. K-12 oormerken

hebben relatief meer fokooien met afleesbare oormerken waardoor dit een gebruiksvriendelijker type is dan Pat-oormerken. Pat-oormerken behoren echter wel tot de betere oormerken voor fokooien. Bij de fokooien vallen dezelfde uitkomsten van de Combi Mini, het minste verlies en de meest afleesbare fokooien, op. Bovendien ontstaan er relatief minder verwondingen aan het oor tijdens het inbrengen van de oormerken. Hoewel de uitkomsten ook bij de fokooien slechts op een beperkt aantal gebruikers gebaseerd zijn, behoort dit type waarschijnlijk tot één van de betere.

6 Suggesties voor verbetering

In totaal hebben 151 schapenhouders één of meerdere suggesties gedaan voor de verbetering van dan wel opmerkingen gemaakt over oormerken en/of oormerkgebruik. Deze suggesties en opmerkingen hebben betrekking op het huidige I&R-systeem, op oormerkgebruik in het algemeen of op een bepaald type en zijn hieronder samengevat. Omdat andere sectoren ook bruikbare ideeën kunnen hebben, zijn de eigen opmerkingen en suggesties uit de eigen sector aangevuld met die van 37 geitenhouders.

6.1 Het I&R-systeem

Ongeacht het type stellen 17 schapenhouders voor om de oormerkverplichting af te schaffen. Als achterliggende motivatie geven zij de onnodige kosten en het ontbreken van het nut omdat het systeem niet sluitend is. In aansluiting hierop pleiten zes schapenhouders en drie geitenhouders voor een verbetering van het registratie- en controle-systeem en geven daarbij aan te denken aan het runder- I&R-systeem waarbij het onder andere mogelijk is om losse, verloren nummers bij te bestellen. Drie schapenhouders en twee geitenhouders zoeken de verbetering in het gebruik van chips.

6.2 Oormerkgebruik

Twee geitenhouders en 54 schapenhouders waaronder 27 Snaptag-gebruikers geven aan dat K12, Snaptag, Splitthoff en Combi Mini te groot/te zwaar zijn voor pasgeboren lammeren. Ze verwachten dat de problemen met oormerkgebruik af zullen nemen door het lichter/kleiner maken van de toegestane typen. Negen geitenhouders en 33 schapenhouders stellen voor het gebruik van kleinere typen (Rotatag en Tip-tag) weer toe te staan.

Een zestiental gebruikers geven als advies de oormerken pas bij afvoer in te brengen.

Daarentegen adviseert één geitenhouder ter voorkoming van ontsteking, waarop de kans groter is naarmate de geiten ouder worden en dikkere oren krijgen, de oormerken op een zo jong mogelijke leeftijd in te brengen.

Ter voorkoming van problemen in het algemeen geeft één geitenhouder het advies de oormerken zo dicht mogelijk bij de kop te plaatsen en stelt één geitenhouder voor om bij omnummeren en verlies de nieuwe oormerken zoveel mogelijk in hetzelfde gat aan te brengen.

Een drietal schapenhouders en een vijftal geitenhouders geven ter voorkoming van ontsteking het advies de oren of oormerken te ontsmetten voor het inbrengen. Uit de praktijk zijn na het gebruik van ontsmettingsmiddel bij het inbrengen van oormerken echter ook verstotingsgevallen bekend. Een geitenhouder stelt dat door het draaien van het oormerk na inbrengen de kans op ontsteking afneemt.

Ongeacht het type heeft een vijftal gebruikers, waaronder vier geitenhouders, behoefte aan een goede inbrenginstructie. Zes gebruikers pleiten voor standaardisering van tangen en oormerken opdat men geen extra kosten hoeft te maken bij het (moeten) wisselen van type. Vier schapenhouders vragen om kleurvariatie in verband met selectie op leeftijd, geslacht e.a.

6.3 Afzonderlijke typen

6.3.1 Splitthoff Ready-Mini

Vijf gebruikers verwachten dat door de pennetjes dunner te maken het inbrengen bij jonge lammeren minder verwonding en pijn oplevert. Daarnaast adviseren twee gebruikers om ter voorkoming van het ombuigen de pen van een stevig materiaal te maken.

Een andere gebruiker stelt voor om de punt van de verbindingsstift te verbreden waardoor het oormerk losser, beter draaibaar in het oor zit en verlies en uitscheuring door aan- of achterhaken afneemt.

Dertien gebruikers vinden dat de afleesbaarheid moet verbeteren. Onbekend of dit dertiental refereert naar de oudere versie waarvan de nummers snel vervagen. Inmiddels is er een verbeterde versie van dit type waarvan de nummers minder snel vervagen. Een ander dertiental vindt dat de volgnummers groter kunnen waardoor ze beter afleesbaar zijn en een aantal gebruikers stelt dat de identificeerbaarheid verhoogt als de volgnummers ook op het mannelijk deel van het oormerk afgebeeld worden.

Twee geitenhouders vragen zich omwille van tijdsbesparing af of het mogelijk is om de oormerken op volgorde aan te leveren.

6.3.2 K12/K12

Vanwege het moeilijk loskrijgen van elkaar stelt één gebruiker voor de oormerken op dezelfde wijze als bij runderen gebeurt, per paar in strip, aan te leveren.

Een andere gebruiker claimt dat de afleesbaarheid vergroot wordt door de volgnummers op de oormerken te vergroten. Een gebruiker geeft aan dat het inbrenggemak verhoogt wanneer beide delen niet ten opzichte van elkaar kunnen draaien.

6.3.3 Snaptag

Eén gebruiker stelt dat om scheuring en bloeding te voorkomen de oormerken na inbrengen soepeler uit de tang los moeten raken.

6.3.4 Pat 34 mm

Een schapen- en een geitenhouder verwachten dat door gebruik te maken van een ronde verbindingsstift of een scherpe punt minder ontsteking zal optreden. Twee gebruikers stellen dat door een juiste plaatsing, in verband met voldoende groeiruimte niet te dicht op de rand van het oor, problemen als vergroeiing van het oor en daardoor ontsteking en een slechtere afleesbaarheid beperkt blijven. Drie gebruikers vinden dat de afleesbaarheid moet verbeteren. Het inslagen nummer is vanwege het ontbreken van contrast uitsluitend van dichtbij afleesbaar. Wellicht dat het aanbrengen van contrast wel realiseerbaar is.

6.3.5 Rotatag

Om breuk te voorkomen adviseert één gebruiker om de oormerken van flexibeler plastic te maken. Een andere geeft aan dat door de oormerken voldoende diep in het oor te plaatsen het verlies meevalt. Ze zijn daardoor echter op afstand minder of niet afleesbaar. Een tweetal heeft omwille van een betere afleesbaarheid (op afstand) behoefte aan volgnummers op beide delen van het oormerk.

Bijlagen

Bijlage 1: Afbeeldingen van de verschillende typen oormerken

TOEGELATEN OORMERKEN I&R KLEINE HERKAUWERS 1999		
Oormerkleveranciers	Type oormerk	Oormerken niet op ware grootte
DALTON CONTINENTAL B.V. Nijverheidsstraat 16 7131 PA LICHTENVOORDE Tel. 0544-372497	SNAPTAG (deze oormerken passen ook in de rundvee oormerk- tang van Diploma)	
HUT B.V. Postbus 2139 7801 CC EMMEN Tel. 0591-648148	K12/K12 (met metalen punt)	
BELJAARS SCHAPENPRAKTIJK Ben v. Dorststraat 4 5701 BZ HELMOND Tel. 0492-545664	SPLITTHOFF READY-MINI	
SWM HANDEL EN ENGINEERING B.V. Postbus 81 3100 AB SCHIEDAM Tel. 010-4370266	COMBI MINI	
	PAT 34 MM	

Bijlage 2: Enquête oormerken schapen

Praktijkonderzoek Rundvee, Schapen en Paarden (PR)

ENQUÊTE OORMERKEN SCHAPEN

Naam: _____ Telefoonnummer: _____

Adres: _____ Postcode / Woonplaats: _____

Invalinstructie

De enquête bestaat uit algemene vragen en uit vragen over de oormerken en de gebruikservaringen. Door de enquête vooraf door te lezen, weet u welke aspecten van oormerken en oormerkgebruik waar aan bod komen. Bij een vraag met keuzemogelijkheden zijn meerdere antwoorden mogelijk en kunt u aankruisen wat van toepassing is. De open vragen mag u kort beantwoorden.

Algemeen

1. Doel schapenhouderij?
☐ fokkerij	☐ zuiglamproductie
☐ slachtlamproductie	☐ natuurbeheer
☐ zuivelproductie	
☐ andere nl. _____	

2a. Gemiddeld aantal fokkoeien dit jaar? _____ fokkoeien

- 2b. Ras(sen)/kruisling(en) moederdieren?
☐ Texelaar	☐ Fries Melkschaap
☐ Swifter	☐ Suffolk
☐ Flevolander	☐ Zwartbles
☐ andere nl. _____	

- 2c. Ras(sen)/kruisling(en) lammeren?
☐ Texelaar	☐ Fries Melkschaap
☐ Swifter	☐ Suffolk
☐ Flevolander	☐ Zwartbles
☐ Texelaar X _____	
☐ andere nl. _____	

2d. Aantal levend geboren lammeren dit jaar? _____ lammeren

- 2e. Aflamperiode(n) dit jaar?
☐ jan	☐ feb	☐ mrt	☐ apr	☐ mei	☐ jun
☐ jul	☐ aug	☐ sep	☐ okt	☐ nov	☐ dec

- 2f. Gemiddelde speenleeftijd lammeren?
☐ < 7 weken	☐ 9 - 11 wkn	☐ > 13 wkn
☐ 7 - 9 wkn	☐ 11 - 13 wkn	

- 2g. Gemiddelde aanhoudperiode lammeren, uitgezonderd lammeren voor de fokkerij?
☐ < 2 maanden	☐ 5 - 6 mnd
☐ 2 - 3 mnd	☐ 6 - 7 mnd
☐ 3 - 4 mnd	☐ 7 - 8 mnd
☐ 4 - 5 mnd	☐ > 8 mnd

Oormerkgebruik lammeren

3. Type oormerk lammeren (zie afbeeldingen)?

- ☐ Snaptag (Dalton)   ☐ K12 (Hut)
☐ Splinthoff (Beljaars)   ☐ Combi Mini (SWH)
☐ Pat 34 mm (SWH)
☐ andere nl. _____

4. Gemiddelde leeftijd inbrengen oormerken?

- ☐ binnen 24 uur na geboorte   ☐ 2 - 4 mnd
☐ 24 uur - 7 dagen   ☐ 4 - 6 maand
☐ 7 dgn - 1 mnd   ☐ 6 - 8 mnd
☐ 1 - 2 mnd   ☐ > 8 mnd

5a. Ontstaan **tijdens** inbrengen oormerken
andere verwondingen dan gebruikelijke
perforatie oorschelp? Zo ja, welke?

- ☐ nee
☐ ja, nl. ☐ bloeding
☐ scheuring
☐ andere nl. _____

5b. En bij welk percentage?

- ☐ 0   ☐ 0-5   ☐ 5-10   ☐ 10-15
☐ 15-20   ☐ 20-25   ☐ >25

5c. Heeft u andere problemen met
inbrengen oormerken? Zo ja, welke?

- ☐ nee
☐ ja, nl. _____
 _____

Let op: Indien u de oormerken **uitsluitend** bij afvoer inbrengt, kunt u verder gaan met het invullen van de enquête bij vraag 11a.

6. Percentage lammeren waarvan na inbrengen
oormerken oren slap hangen?

- ☐ 0   ☐ 0-5   ☐ 5-10   ☐ 10-25
☐ 25-50   ☐ 50-75   ☐ 75-100   ☐ 100

7. Percentage lammeren met ontstekingen aan oren
na inbrengen oormerken?

- ☐ 0   ☐ 0-5   ☐ 5-10   ☐ 10-15
☐ 15-20   ☐ 20-25   ☐ >25

8a. Inklemming oor tussen oormerk?

- ☐ te strak   ☐ goed   ☐ te los

8b. Geeft de inklemming problemen?
Zo ja, welke?

- ☐ nee
☐ ja, nl. ☐ vergrooing van het oor
☐ gedraaid oormerk
☐ verlies oormerk
☐ andere nl. _____

9a. Percentage lammeren met
oormerkverlies tot aan spenen?

- ☐ 0-5   ☐ 5-10   ☐ 10-15
☐ 15-20   ☐ 20-25   ☐ >25

- 9b. Percentage lammeren met oormerkverlies tot aan afvoer?
- ☐ 0   ☐ 0-5   ☐ 5-10   ☐ 10-15
☐ 15-20   ☐ 20-25   ☐ >25
- 9c. Oorzaak (orzaken) verlies oormerken?
- Geef met cijfers) aan welke oorzaak het meest voorkomt (1) en de daaropvolgende meest voorkomende oorzaak (2) enz.
- ☐ geen .....
☐ geen aanwijsbare .....
☐ uitscheuring .....
☐ breuk .....
☐ uitzwering .....
☐ andere nl. ....
- 10a. Percentage lammeren waarvan oormerk niet of slecht afleesbaar is?
- ☐ 0   ☐ 0-5   ☐ 5-10   ☐ 10-15
☐ 15-20   ☐ 20-25   ☐ >25
- 10b. Oorzaak (orzaken) van niet of slecht kunnen aflezen oormerken?
- Geef met cijfers) aan welke oorzaak het meest voorkomt (1) en de daaropvolgende meest voorkomende oorzaak (2) enz.
- ☐ breuk .....   ☐ getraaid oormerk .....
☐ slijtage .....   ☐ verkleuring .....
☐ vervuiling .....
☐ vervorming .....
☐ andere nl. ....

Oormerken fokkoeien

Let op: Indien het type oormerk dat u gebruikt voor uw fokkoeien **gelijk** is aan het type oormerk dat u **nu** gebruikt voor uw lammeren **en** u dit oormerk **reeds** had inbracht, kunt u verder gaan met het invullen van de enquête bij vraag 13.

- 11a. Type oormerk fokkoeien (zie afbeeldingen)?
- ☐ Snaptag (Dalton)   ☐ K12 (Hut)
☐ Spläthoff (Beljaars)   ☐ Combi Mini (SWH)
☐ Pat 34 mm (SWH)
☐ andere nl. ....
- 11b. Hoe lang gebruikt u dit type oormerk?
- ☐ sinds dit jaar   ☐ 3 jaar   ☐ 5 jaar
☐ 2 jaar   ☐ 4 jaar   ☐ meer dan 5
- 11c. Gebruikte u hiervoor een ander type?
- ☐ ja   ☐ nee
- 12a. Gemiddelde leeftijd inbrengen oormerken?
- ☐ < 4 maanden   ☐ 6 - 7 mnd
☐ 4 - 5 mnd   ☐ 7 - 8 mnd
☐ 5 - 6 mnd   ☐ > 8 mnd
- 12b. Ontstaan **tijdens** inbrengen oormerken **andere** verwondingen dan gebruikelijke perforatie onschelp? Zo ja, welke?
- ☐ nee
☐ ja, nl.   ☐ bloeding
                  ☐ scheuring
                  ☐ andere nl. ....

12c. En bij welk percentage?

- ☐ 0   ☐ 0-5   ☐ 5-10   ☐ 10-15
☐ 15-20   ☐ 20-25   ☐ >25

12d. Heeft u andere problemen met
inbrengen oormerken? Zo ja, welke?

- ☐ nee
☐ ja, nl. _____
_____

Let op: indien u de oormerken **uitsluitend** bij afvoer inbrengt, kunt u verder gaan met invullen van de enquête bij vraag 16.

13a. Inklemming oor tussen oormerk?

- ☐ te strak   ☐ goed   ☐ te los

13b. Geeft de inklemming problemen?
Zo ja, welke?

- ☐ nee
☐ ja, nl. ☐ vergroeiing van het oor
☐ gedraaid oormerk
☐ verlies oormerk
☐ andere nl. _____

14a. Percentage fokkoeien met
oormerkverlies op éénjarige leeftijd?

- ☐ 0   ☐ 0-5   ☐ 5-10   ☐ 10-15
☐ 15-20   ☐ 20-25   ☐ >25

14b. Jaarlijkse percentage fokkoeien met oormerkverlies?

- ☐ 0   ☐ 0-5   ☐ 5-10   ☐ 10-15
☐ 15-20   ☐ 20-25   ☐ >25

14c. Oorzaak (oorzaken) verlies oormerken?

- ☐ geen .....
☐ geen aanwijsbare .....
☐ uitscheuring .....
☐ breuk .....
☐ uitzwering .....
☐ andere nl. _____

Geef met cijfers aan welke oorzaak
het meest voorkomt (1) en de daaropvolgende
meest voorkomende oorzaak (2) enz.

15a. Jaarlijkse percentage fokkoeien waarvan oormerk
niet of slecht afleesbaar is?

- ☐ 0   ☐ 0-5   ☐ 5-10   ☐ 10-15
☐ 15-20   ☐ 20-25   ☐ >25

15b. Oorzaak (oorzaken) van
niet of slecht kunnen aflezen oormerken?

- ☐ breuk ..... ☐ gedraaid oormerk .....
☐ slijtage ..... ☐ verkleuring .....
☐ vervuiling .....
☐ vervorming .....
☐ andere nl. _____

Geef met cijfers aan welke oorzaak
het meest voorkomt (1) en de daaropvolgende
meest voorkomende oorzaak (2) enz.

Slotvraag

16. Suggesties voor verbetering oormerk
en/of oormerk gebruik

_____
_____
_____
_____

List of tables and figures

Table 1	Number and proportion (%) farms, by type used in 1999	Table 18	Types of injury arising during application of eartags (% farms)
Table 2	Distribution by moment of application (% of farms)	Table 19	Other application problems mentioned more than once (% farms)
Table 3	Percentage of lambs injured during application of eartags (% farms)	Table 20	Jamming (% farms)
Table 4	Types of injury arising during application of eartags (% farms)	Table 21	Percentage of one-year-old breeding ewes with lost eartags (% farms)
Table 5	Other application problems that were mentioned more than once (% farms)	Table 22	Annual percentage of breeding ewes losing eartags (% farms)
Table 6	Percentage of lambs with drooping ears (% farms)	Table 23	Most important reasons for eartag loss (% farms)
Table 7	Percentage of lambs with septic ears (% farms)	Table 24	Annual percentage of breeding ewes with eartags barely legible or illegible (% farms)
Table 8	Jamming (% farms)	Table 26	Properties of the various eartag types for lambs, by comparison with the mean
Table 9	Percentage of lambs losing eartags before weaning (% farms)	Table 27	Properties of the various eartag types for breeding ewes, by comparison with the mean
Table 10	Percentage of lambs losing eartags before they leave the farm (% farms)		
Table 11	Most important reasons for eartag loss (% farms)	Photo page 9:	Rotatag eartag
Table 12	Percentage of lambs with illegible or barely legible eartags (% farms)	Photo page 12:	Young lamb with a small eartag
Table 13	Most important reasons for illegibility (% farms)	Photo page 23:	Breeding ewe with a clearly legible ID number
Table 14	Number and proportion (%) farms per type	Photo page 25:	To prevent injury, drooping, infection and loss it is important to position the earmark correctly
Table 15	Period of experience (% farms)		
Table 16	Distribution according to moment of application (% farms)		
Table 17	Percentage of breeding ewes injured during application of eartags (% farms)		

Eerder verschenen publicaties

Nr.	Titel + jaar van uitgave	Prijs	Nr.	Titel + jaar van uitgave	Prijs
84.	Invloed rijpheid snijmais op voeropname en groei vleesstieren. 1993.	f 12,50	118.	DVE-normen voor vleesstieren. 1996.	f 12,50
85.	Energie-efficiënt reinigen melkwinnings-apparaatuur. 1993.	f 12,50	119.	Onbestendig eiwit balans (OEB) in rantsoen vleesstieren. 1996.	f 12,50
86.	Model energieverbruik melkveebedrijf. 1993.	f 12,50	120.	Beheersing celgetal: wijsheid of geluk. 1996.	f 12,50
87.	Energiegehalte rantsoen bij alternatieve vleeskalveren. 1994.	f 12,50	121.	Vrij- en eenrichtingsverkeer bij automatisch melken. 1997.	f 12,50
88.	Voederbieten voor melkvee. 1994	f 12,50	122.	Perspectieven mestvergisting op Nederlandse melkveebedrijven. 1997.	f 12,50
89.	Rantsoenen bij vleeskalveren. 1994	f 12,50	123.	Kunstmelk en DVE bij opfok van roze-vleeskalveren. 1997.	f 12,50
90.	Voederadditieven voor vleesstieren. 1994	f 12,50	124.	FIR-MMC in rantsoenen roze-vleeskalveren. 1997.	f 12,50
91.	Vergelijking Texelse vleeslamvaderdieren. 1994.	f 12,50	125.	Tussen de oren. 1997.	f 20,00
92.	Diergezondheid en management. 1994.	f 12,50	126.	Natte en droge bijproducten in rantsoenen rosé-vleeskalveren. 1998.	f 12,50
93.	Scheren van oaien. 1994.	f 12,50	127.	Risicofactoren voor stofwisselingsaandoeningen. 1998.	f 12,50
94.	Voeren van Texelaar x Flevolander vleeslammeren. 1994.	f 12,50	128.	Duurzaam watergebruik. 1998.	f 12,50
95.	Gebruik vleesstieren op onder eind melkveestapel. 1994.	f 12,50	129.	Voorjaarsgroei gras na winterbeweiding met schapen. 1998.	f 15,00
96.	Verdunde rundermest uitrijden met sproeiboom. 1994.	f 12,50	130.	Voeding en management hoogproductieve veestapel. 1998.	f 15,00
97.	Opfok roze vleeskalveren. 1995.	f 12,50	131.	Voorkomen extra fosfaatoverschot bij beheersovereenkomsten. 1998	f 15,00
98.	Ammoniakemissie bij melkvee na spoelen roostervloer. 1995.	f 12,50	132.	Economie van droogte-tolerante gewassen. 1998.	f 15,00
99.	Mineralenstroom milieumodule in BBPR. 1995.	f 12,50	133.	Verbeterde doorzaai technieken voor klaver en gras. 1998.	f 15,00
100.	Beperking ammoniakemissie rundveestapel PROPRO-Deelproject gescheiden afvoer van gier en vaste mest met schuif. 1995.	f 12,50	134.	Ontwikkeling melkveebedrijf met witte klaver. 1998.	f 15,00
101.	Reinigen melkwinningsapparatuur onder procesbewaking. 1995.	f 12,50	135.	Management door melkveehouders. 1999.	f 15,00
102.	Veenweidekaas. 1995.	f 12,50	136.	Koeverkeer selectief toepassen. 1999.	f 15,00
103.	Maiskolvensilage voor vleesstieren. 1995.	f 12,50	137.	Verlaging fosforgehalte in rantsoen vleesstieren. 1999.	f 15,00
104.	Model Water en Energieverbruik Melkwinning. 1995.	f 12,50	138.	Beregenen op maat op melkveebedrijven. 2000.	f 15,00
105.	Energiesoort krachtvoer voor roze-vleeskalveren. 1995.	f 12,50	139.	Fosforbehoefte rosé vleeskalveren. 1999.	f 15,00
106.	Verlaging stikstofbemesting en introductie witte klaver. 1995.	f 12,50	140.	Vloertype en oppervlakte bij vleesstieren. 1999.	f 15,00
107.	Verkaveling in de melkveehouderij. 1995.	f 12,50	141.	Activiteiten en knelpunten Agrarische natuurverenigingen. 2000.	f 15,00
108.	Aanzuren rundermest kort voor toedienen. 1995.	f 12,50	142.	Triticale voor melkvee en jongvee. 2000.	f 15,00
109.	DVE-gehalte in rantsoenen roze-vleeskalveren. 1995.	f 12,50	143.	Siëstabeweiding. 2000.	f 15,00
110.	Reductie ammoniakemissie door stalen roostervloeren. 1996.	f 12,50	144.	Biologische Veehouderij en Management. 2000.	f 15,00
111.	Beheersovereenkomsten op grasland van melkveebedrijven. 1996.	f 12,50	145.	Aminozuurgehalten in melkvee rantsoenen. 2000.	f 15,00
112.	Vijf jaar schapen op Proefbedrijf Zegveld. 1996.	f 12,50	146.	Tarwe als krachtvoervervanger in graskuil-rantsoenen. 2000.	f 15,00
113.	Economie van mais - gras wisselbouw. 1996.	f 12,50	147.	Mineralenvoeding tijdens de droogstand: het kation-anion verschil. 2000.	f 15,00
114.	Waterverbruik schoonspuiten melkstallen. 1996.	f 12,50	148.	Gras/klaver voor melkvee. 2000.	f 15,00
115.	Vroeg of laat spenen van lammeren. 1996.	f 12,50	149.	Keurmerk biologisch en duurzaam rundvlees. 2000.	f 15,00
116.	OEB-niveau in melkvee rantsoenen. 1996.	f 12,50	150.	DVE en OEB in rantsoen vleesstieren. 2000.	f 15,00
117.	Vleesrasembryo's transplanteren in zwartbonte melkkoeien 1996.	f 12,50	151.	Mogelijkheden aangepast beheer zeedijken met schapen. 2001.	f 15,00